

**AB ÇEVRE HUKUKU İÇERİSİNDE
TARIMSAL ÇEVRE POLİTİKALARININ YERİ, ÖNEMİ VE
TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

**Prof.Dr. Gülcan Eraktan^(*)
Dr. Wolfgang Winkler^(**)
Yrd.Doç.Dr. Emine Olhan^(*)**

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun içinde yaşamını sürdürdüğü çevreyi oluşturan doğal öğelerin varlığını sürdürmeğe ve iyileştirmeye yönelik hukuki düzenlemeler “çevre hukuku” içinde yer alırlar. Çevre hukuku alanında getirilen düzenlemeler çevre politikalarının bir uzantısı ve aracı durumundadırlar. Devletler, uluslararası yaklaşımların yansıtıldığı uluslararası anlaşmalara koydukları imzaların dışında, çevre konusundaki tercih ve hedeflerine bağlı olarak değişik çevre hukuku kuralları ve dolayısıyla da değişik çevre politikaları izleyebilir.

Gelişmiş ülkeler üretim yöntemleri ve tüketim kalıplarından kaynaklanan göreceli olarak homojen çevre sorunları ile karşı karşıya iken, gelişmekte olan ülkelerde genelde ekonomik ve toplumsal yapılarda gözlemlenen ikili (dual) yapı, değil gelişmekte olan çeşitli ülkeler bazında, aynı ülkenin farklı bölgeleri arasında bile önemli ölçüde değişebilen çevre sorunlarına yol açmaktadır. Bazı bölgelerde geleneksel üretim yöntemlerinden yararlanılırken, başka bölgelerde gelişmiş ülkeler kadar yoğun yöntemlerle üretimde bulunulabilmektedir. Bir yanda düşük gelirli ve kaynakları zorlamaktan çekinmeyen veya başka çıkar yolu olmayan kitlelerin neden olduğu sorunlarla karşılaşılırken, bazı yörelerde bunlara gelişmiş teknolojinin getirdiği (gelişmiş ülkelerde görülen çevre sorunlarına benzer) sorunlar eklenmektedir.

Tarım, kırsal yaşam ve peyzajı şekillendirici, doğanın dengesini koruyucu özellikleriyle doğa ve çevre ile en fazla temasta olan sektördür. Ancak tarım, sanayileşme ve kentleşmenin artması, yani ekonomik gelişmenin getirdiği sonuçların kurbanı olmuştur. Sanayi kuruluşları ve kentlerin atıklarından yayılan zararlı maddeler suyu, toprağı ve havayı kirletmiş, sanayi ve inşaat sektörlerin gelişmesi ve daha geniş alanlara yayılmasıyla tarım arazilerinin bir daha tarımda kullanılamayacak şekilde kaybıyla sonuçlanmıştır.

Tarımsal üretim ortamını yaratan toprak, su, hava gibi fiziki öğeler tarım dışı ekonomik faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin yanı sıra, yeni teknolojiye dayalı tarımsal üretim yöntemlerinin kullanılmasıyla ortaya çıkmaya başlayan bir kirlenmeyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece çevre sorunlarından etkilenme tehlikesiyle yüz yüze olan tarımın kendisi de çevre sorunlarının bir nedeni olmaya başlamıştır. Gübre ve bitki koruma ilaçlarının kullanımıyla toprak, su, hatta hava, dolayısıyla doğal ortam olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca yoğun hayvancılık uygulamaları ve özellikle yoğun hayvancılığın beraberinde getirdiği toprak varlığının gereksinim duyduğu miktarların ötesinde ahır gübresi kullanımı akarsuların ve yer altı sularının, toprak ve havanın kirlenmesine yol açmaktadır. Bütün bu olumsuz gelişmeler her ülkede uygulanan tarımsal çevre politikasının gereklerine göre şekillenen yasalarla engellenmeye çalışılmaktadır.

Çevre hukuku üç ilkeye dayanmaktadır: özen ilkesi, neden olma ilkesi ve işbirliği ilkesi. Hukuki düzenlemelerin amacı genelde tehlikeden korunmaya hizmet etmektir. Çevre hukuku da özen ilkesini esas almaktadır. Bu arada tehlikeden korunma ve zararların ortadan kaldırılması, rizikoların minimize edilmesiyle

^(*) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

^(**) Göttingen Üniversitesi

potansiyel çevre etkilenmesinin ortaya çıkması olabildiğince önlenmek istenmektedir. Bu da, devletin geleneksel şeklin dışında, yasaklar, sınırlamalar ve yasalarla daha önceden bu alana hakim olabilmesi demektir.

Neden olma ilkesinin iki yönü vardır. Bir taraftan bu, özellikle çevre zararlarından korunma açısından, sorumluluk duyulması ilkesi ile ilgilidir. Diğer taraftan çevre zararlarından korunma kadar, çevre kirliliği yaratan bireye neden olduğu zararların ortadan kaldırılması veya telafi edilmesi için yüklenmesi gereken masrafların hesaplanmasında bir baz oluşturmaktadır. Bununla beraber, eğer toplumun çevreye zarar vermesinin masraflarının devlet bütçesinden karşılanması yolu tutuluyorsa, o zaman yasa koyucu bu neden olma ilkesinden vazgeçebilir. Çevre zararlarının devlet tarafından karşılanması ortak sorumluluk ilkesi olarak tanımlanır.

İşbirliği ilkesi devlet ve toplumun çevre korunması alanında yapacağı işbirliğini tanımlamaktadır. Bunun için belirli çevre sorunlarını ele alan kuruluşlarda uzmanların katılımından yararlanılmaktadır. Diğer taraftan bu işbirliği ilkesi ilgililerin çevre ile ilgili davada dinleme ve katkıda bulunma hakları bulunmaktadır. Ayrıca sözleşmeli olarak doğayı koruma yoluna gidilmekte, sözleşmeye bağlı anlaşmalarla çevre sorunları önlenmeğe çalışılmaktadır (Kloepfer 1998).

Bu çalışma Avrupa Birliğine (AB) katılma sürecindeki Türkiye'nin Avrupa ile uyum sağlama planları çerçevesinde "çevre" alanında konumunu belirlemeğe yöneliktir. Türkiye'de çevre hukukuna ilişkin düzenlemelerin genelde Avrupa Birliği, özel olarak da Almanya karşısındaki eksik veya fazlalarını ortaya koymak ve bu alanda yapılması gerekenleri irdelemek amacını taşımaktadır. Çünkü tarımsal çevre politikası AB'nde çeşitli düzeylerde yürütülür. Tarımsal çevre politikasının ilk yürütücüsü çevre politikası faaliyetlerini büyük çapta genişletmiş olan Birlik düzeyidir. Düzenlemeler ya tüzükler şeklinde olur, ki burada alınan kararlar, uygulamaları ve sonuçları itibariyle üye devletleri bağlar, ya da yönergeler şeklinde olur ki, burada da yalnız üye devletler sonuçları itibariyle yönergelere uyma durumundadırlar; ancak amaca ulaşmak için tutulacak yol üye devletlerce belirlenir. Buradan da anlaşılacağı gibi, AB düzeyinde tarımsal çevre politikası önlemleri bir çerçeve çizimi şeklinde daha çok yönergelerle alındığından, tarımsal çevre hukuku alanında yasa koymada ağırlık üye devletlerdedir.

2. AB DE TARIMSAL ÇEVRE POLİTİKASI VE TARIMSAL ÇEVRE HUKUKU

2.1. AB Tarımsal Çevre Politikasında Gelişmeler

25 Mart 1957 tarihli AET Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu organları için çevre politikası ile ilgili hiçbir yetki tanınmamıştır. Başlangıçta ortak bir çevre politikası ve hukuku öngörülmemiştir. Ama 1970 lerden başlayarak dünyadaki eğilimlere paralel olarak bir Avrupa çevre politikası gelişmeğe başlamıştır. Topluluğun çevre korunması hakkındaki 1973 tarihili 1. Eylem programı 1972 Paris Zirve Konferansı kararları temeline dayandırılmaktadır. Bunu 1977 yılındaki Topluluğun 2. Eylem Programı ve 1983 yılındaki 3. Eylem Programı izler. Eylem Programları ilk planda sanayinin yarattığı çevre sorunlarına yönelik olmuş, ama tarımda modern üretim tekniklerinin uygulanmasının çevre üzerindeki sonuçlarıyla birlikte konular birbirinden ayrılmıştır. Tarımsal çevre politikasının bu ilk dönemi boyunca, diğerlerinin yanı sıra ekolojik yönleri de dikkate alan çeşitli Topluluk tüzükleri çıkartılmış, böylece 1975 tarihli dağlık bölgeler ve bazı diğer geri kalmış bölgelerdeki tarım için tüzük, 1978 tarihli ilk bitki koruma ilaçları tüzüğü, 1979 tarihli kuşların korunması tüzüğü ve 1980 tarihli içme suyu tüzüğü çıkartılmıştır. Komisyonun 1985 tarihli iç pazara hazırlık çerçevesinde hazırlanan "Ortak Tarım Politikası için Perspektifler" konulu Yeşil Kitabında Ortak Tarım Politikasının (OTP) yeniden yönlendirilmesi ile ilgili olarak çevre politikası konularını daha fazla göz önüne almak için düşünceler ve amaç donanımı ortaya konulmuştur.

Tarımsal çevre politikasının ikinci dönemi 1987 yılında başlar. Tek Avrupa Senedinin 1 Temmuz 1987 de yürürlüğe girmesi ile Topluluk çevre politikası alanında kayda değer bir yetkiye kavuşmuştur (AET-Antlaşmasının 130 r –130 t md.leri)¹. Bu, tarım politikaları üzerine de etki yapan çevre politikası alanındaki yoğun faaliyetleri gündeme getirmiştir. Topluluğun 1987 tarihli çevre koruması ile ilgili 4. Eylem Programı 1991 yılında yer altı ve yerüstü sularının hayvancılık faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan hayvanların sıvı atıkların toplanmasıyla nitrat birikiminin artmasını önleyen Nitrat Tüzüğünü çıkartmıştır. Tarımda çevre korunması için 1991 yılında Komisyon tarafından çıkartılan bir Aksiyon Programına dayanılarak 1992 de yapılan Ortak Tarım Politikası çerçevesinde çevre politikası yan önlemleri olarak çevreye dost ve doğal yaşam ortamını koruyucu üretim yöntemleri konusunda 2078/92 sayılı Tüzük yürürlüğe konulmuştur. Toprak işleme üzerindeki etkileri de 1992 yılında çıkarılan FFH Tüzüğüdür.

Komisyonun 1988 yılındaki çevre ve tarım konusundaki bildirgesinde mekanizasyon, tarımda kimyevi madde kullanımı, yetiştirilme tekniklerinin iyileştirilmesi ve entansif üretim çevre zararlarının nedenleri olarak görülmektedir. Topluluğun çevre koruması hakkındaki 1993 tarihli 5. Eylem Programı tarım ve ormancılık için uzun vadeli dört hedef belirlemiştir; bunlar, özellikle su ve toprak kaynaklarını ve genetik çeşitliliği koruma yoluyla, sürdürülebilir ve çevreye dost tarım yapma esaslarına sadık kalma; kimyasalların kullanımını altına inilemeyecek ölçülere kadar indirmek ve gübre atılmasını toprak ve bitkinin alım kapasitesine uydurmak; kırsal çevreyi çeşitliliği, flora ve faunayı koruyacak, doğaya bağlı tehlikeleri minimize edecek şekilde işlemek; orman işlevlerini yerine getirme açısından orman işletmeciliğini optimize etmektir.

Ortak Tarım Politikasının ekolojik unsurları Gündem 2000 çerçevesinde yenilenen AT tarım politikası yoluyla güçlendirilmiştir; aynı zamanda AT tarımsal çevre politikası için o zamana kadar esas alınan hukuki temeller yeniden şekillendirilmiştir.

Avrupa Birliğinde 2000li yıllarda tarım politikasını yeniden reforma tabi tutma ihtiyacı duyulmaktadır. Tarım politikası açısından yeni reformlara başvurma zorunluluğu Dünya Ticaret Örgütü'nün çok taraflı ticaret görüşmeleri ile Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin katılımıyla tarım politikası açısından finansal sorunların çözümü arayışlarıdır. Komisyon bunun sonucu olarak tarım politikası reformu önerilerini de kapsayan Gündem 2000 i çıkarmıştır (Agenda 2000). Gündem 2000 şimdiye kadar olan tarım politikalarının çevre unsurunu değerlendirmekte, bunu iki yönden ele almaktadır. Gelecekteki tarım politikası açısından çevre ile ilgili amaçların kapsama alınması ve çiftçilerin doğal kaynakların işlenmesi ve tarımın devamı açısından gelişen rolü OTP'nın önemli bir beklentisi olarak gösterilmektedir (Agenda 2000).

AB tarımsal çevre politikası açısından aşağıdaki temel değişiklikler öngörülmüştür:

- O zamana kadar iki tüzüğe ayrılmış olan, çevre dostu tarımın teşviki konusundaki (2078/92 sayılı tüzük) ve daha az gelişmiş bölgelerde telafi edici ödemeler (950/97 sayılı tüzüğün 17-19. md.leri) konusundaki düzenlemeler ile, Konseyin 20 Mayıs 1997 tarihli 950/97/AET sayılı tarım işletmelerinde tarımsal yapının etkinliğinde iyileştirmeyi öngören önlemlerle ilgili tüzük, tarım ürünlerinin işleme ve pazarlama koşullarının iyileştirilmesine yönelik 951/97 sayılı tüzük, 2079/92 sayılı çiftçilerin erken emekliliğine dair tüzük ve 2080/92 sayılı orman kurmanın teşviki ile ilgili tüzükler birleştirilerek, 1257/1999 sayılı Kırsal

¹ Avrupa Topluluğunun son metninin verildiği ve AT-Antlaşmasının maddelerinin yeniden numaralandığı 1 Mayıs 1999 tarihli Amsterdam Antlaşmasının yürürlüğe girişinden sonra 174-176. maddeler olarak numaralandırılmaktadır.

Alanların Gelişmesini Teşvik konulu Tüzük altında toplanmıştır. Bu arada çevre dostu tarımın teşviki ve tarımla çevre arasındaki ilişkiler açısından çeşitli ayrıntılar da yeniden düzenlenmiştir.

- 1259/1999 sayılı yatay tüzük üye devletler eliyle çiftçilere yapılan (hububat ve yağlı tohumlar gibi kültür bitkilerine fiyatı telafi edici ödemeler gibi) doğrudan ödemelerin sınıflandırılmasını düzenlemektedir. Bu arada çiftçilere yapılan doğrudan ödemeler çevreye ilişkin belirli görevlerin yerine getirilmesine bağlı kılınmıştır. Üye ülkeler belirli koşullar altında çiftçilere yapılan doğrudan ödemeleri azaltabilirler; bu yolla tasarruf edilen paralar tarımda çevre ile ilgili önlemlerin alınmasında kullanılabilir.

2.2. Tarımsal Çevre Hukuku Açısından Yetki ve Prosedür

Çevre politikasının yürütülmesi için Topluluk, Tüzükler ve Yönergeler olmak üzere iki usule dayalı hukuki düzenlemeler yapmaktadır (Götz 1998). Tüzüklerin genel geçerliliği vardır ve üye devletlerde doğrudan yürürlüğe girerler. Buna karşılık yönergeler üye devletlere yöneliktir, amaçları açısından üye devletleri bağlar, ama öngörülen amaçlara erişmenin şekil ve araçlarının seçimi, bir ölçüde, üye ülkelere bırakılmıştır. Eğer ulusal düzeyde yasalarla değiştirilmesi gerekiyorsa, bir yönergenin kapsamı ilgili makamları ve vatandaşları bağlayıcıdır. Tarım politikası alanında getirilen hukuki düzenlemeler kural olarak tüzükler şeklindedir; çevre koruması ve yasa uygulaması alanında düzenlemeler kural olarak yönerge şeklinde çıkartılmaktadır. Tüzük ve yönergelerin yasal etkileri bu aralar birbirine yaklaşmaya başlamıştır. Tüzükler, kural olarak, üye ülkelerde Topluluk müktesebatının yürütülmesiyle görevli makamların (ulusal yürütme organlarının) hangileri olduğunun belirlenmesi konusunu üye ülkelerce çıkartılacak yönetmeliklere bırakmaktadırlar. Yönerge, yönerge kapsamının ulusal mevzuata uydurulmasının zorunlu olduğu süreleri belirler. Ama Avrupa Adalet Divanı belli koşullar altında yönerge ulusal mevzuata uydurulmaksızın, yönerge kapsamına doğrudan geçerlilik tanımaktadır.

2.3. Özel Alanlar

* Gübreleme ile ilgili düzenleyici hukuk

- 18 Aralık 1975 tarihli yönerge ile AET Gübresi ibaresiyle satılacak gübre çeşitleri, tanımları, sınırlandırılması ve terkihi hakkındaki kurallar belirlenmiştir.
- 18 Eylül 1989 tarihli yönerge ile gübrelerin insan ve hayvan sağlığına, çevrenin zarar görmeyecek şekilde bitkinin ihtiyacı, büyüme koşulları, etkin madde kapsamı ve doza göre kullanım koşulları belirlenmiştir.
- 12 Aralık 1991 tarihli Nitrat Yönergesi; tarımdan kaynaklanan nitratlar yoluyla kirlenmeye karşı suların korunmasını amaçlamaktadır. Üye Devletlerin iki yıl içinde; gübre kullanımında zaman sınırlamaları, meyilli arazilerde kısıtlamalar, suya doymuş- suyla kaplı- donmuş veya karlı örtülü arazilerde kısıtlamalar, su alanlarının yakınında kısıtlamalar, çiftliklerde elde edilen gübre ve silajın depolanması ve gübrenin yayılması konusundaki hususları kapsayan bir gübre tüzüğü hazırlaması zorunlu tutulmuştur. Üye Devletler dört yıl içinde; belirli zamanlarda tarım alanlarının gübrenmesinin yasaklanması ve gübre kullanımında miktar sınırlamaları gibi kurallar içeren birer eylem programı hazırlamak zorundadırlar.
- 12 Temmuz 1986 tarihli yönerge ile arıtma tesisi çamurlarının kullanımını düzenlemeye yöneliktir ve toprağın ağır metallerle kirlenmesini önlemeye yöneliktir.

* Bitki korumayla ilgili düzenleyici hukuk

21 Aralık 1978 ve 15 Temmuz 1991 tarihli yönergeler; bitki koruma ilaçlarının ruhsatlandırılması ve piyasaya sürülme koşullarını belirtmektedir. Bu yönergelerde amaç çevre koruma değil rekabet koşullarının

uyumlaştırılmasıdır ancak, ilaçların miktar olarak kullanımına da kısaca değinilmiş ve olabildiğince entegre bitki koruma esaslarına uyulması önerilmiştir.

*** Suların korunmasına ilişkin düzenleyici hukuk**

15 Temmuz 1980 tarihli yönerge; içme suyundaki zararlı maddelerin sınır değerlerinin ve su koruma bölgelerini belirlenmesine ilişkindir. Bu sınır değerler çiftçinin gübre ve tarım ilacı kullanımına sınırlamalar getirebilmektedir.

*** Doğanın korunmasına ilişkin düzenleyici hukuk**

2 Nisan 1979 tarihli kuşların korunması ve 21 Mayıs 1992 (29.7.1997 tarihinde değışiklik yapılmıştır) tarihli flora, fauna ve habitatın korunması ve Avrupa ekoloji ağının geliştirilmesine ilişkin yönergeler tarım arazilerinin kullanımını çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir.

*** Emisyona karşı korunmaya ilişkin düzenleyici hukuk**

24 Eylül 1996 tarihli çevre kirliliğinden korunma ve azaltılmasına ilişkin yönerge; yoğun hayvancılık faaliyetlerinde izin alma ve faaliyetlerin sınırlandırılmasına ilişkindir.

Bütün bu çerçeve mevzuat üye ülkeler tarafından ayrıntılı tüzükler haline getirilerek üye ülkelerde ne tür düzenlemeler yapılacağı (federatif bir idari yapı varsa federal devlet ve eyaletler düzeyinde) belirlenmektedir. Bu konuya örnek olarak Almanya alınmıştır. Almanya’da bu çerçeve mevzuatın ışığında ayrıntılı uygulamaların saptandığı tüzükler bulunmaktadır. Eklerde bu konudaki mevzuat özetlenmiştir. Ancak şurası dikkatten kaçmamalıdır ki, Almanya’da, bir diğer ifade ile üye devletlerdeki hukuki düzenlemeler AB düzeyine göre çok daha kapsamlıdır.

2.4. Teşvik yasaları

AT nun tarımsal çevre hukukunda teşvik yasası ön planda gelmektedir. AT hukuku hem çevre dostu tarım amacıyla yardım yapılmasını öngörürken, hem de tarımsal yapı politikası önlemleri önemli ölçüde çevre koruma konusuna önem vermektedir. Tarımsal yapı politikasının teşvik önlemlerinin ekolojik yönü Gündem 2000 çerçevesindeki reformlardan sonra güçlendirilmiştir (Götz 1998). Tarımsal yapıların iyileştirilmesi ve tarımsal çevre önlemlerinin teşviki ile ilgili kurallar 17 Mayıs 1999 tarih ve 1257/1999/EG sayılı Tüzüğün (L 160/80 sayılı Resmi Gazete) çatısı altında toplanmıştır. Burada kırsal alanların kalkındırılması için ortak bir politika oluşturulması için hukuki bir çerçeve oluşturulmuştur. Tüzüğün öngördüğü teşvik önlemlerinin başında çevre koruması gelmektedir. Konseyin çiftçilere yapılacak doğrudan ödemelerin ortak kurallarını saptayan 17 Mayıs 1999 tarih ve 1259/1999/EG sayılı Tüzüğü (L 160/113 sayılı Resmi Gazete) aynı şekilde ekolojik konulara değinmektedir.

*** Çevreye uygun tarıma yönelik yardımlar**

Gündem 2000 in hayata geçirilmesi çerçevesinde çevre dostu ve doğal yaşam ortamını koruyucu tarımsal üretim faaliyetleri hakkındaki 2078/92 sayılı tüzük kaldırılarak, tarımda çevre ile ilgili önlemler alınmasının teşviki 22-24. md.ler olarak 1257/99 sayılı tüzüğe ilave edildi. Çevre dostu üretim faaliyetleri nedeniyle yardım almak isteyen çiftçiler, en az 5 yıl süreyle, tarımsal faaliyette bulunurken zorunlu olarak tarımsal çevre önlemlerini almakla yükümlü tutulmuşlardır.

Tarımda çevresel önlemler alınmasını sağlayacak yardımlar şu amaçlara yönelik olacaktır:

- Çevrenin, tarımın, doğal kaynakların, toprağın ve genetik çeşitlerin iyileştirilmesinde korumaya uygun şekilde tarımsal alanların işlenmesinin teşviki,
- Tarımda çevre dostu ekstansifleşmenin ve daha az yoğun bir şekilde mera kullanımının teşviki,

- Tehdit altındaki, özellikle tarımda yararlanılan değerli kültürlerin devamının sağlanması,
- Tarım alanlarında peyzaj ve tarihi özelliklerin varlığın sürdürmek,
- Çevre planlamasının tarımsal uygulamalara katılması (1257/99 sayılı tüzüğün 22. md.si)

*** Daha az avantajlı bölgelerde telafi edici ödemeler**

Avantajsız bölgeler için yardım düzenlemeleri de 1257/99 sayılı tüzüğe eklenmiştir. Avantajsız bölgelerdeki telafi edici ödemeler, tarım topraklarının kullanılmaya devamının sağlanması ve kırsal yaşam ortamının korunmasının yanı sıra, özellikle çevre kirliliği konularının önem taşıdığı bölgelerde sürdürülebilir tarımsal faaliyet şekillerinin devamına sağlayacak çevre koruma konularıyla ilintilendirilmiştir.

*** Erken emeklilik düzenlemesi**

1257/99 sayılı tüzüğün diğer bölümleri de çevre korunması ile ilgilidir. Tarımda çalışanların 55 yaşını doldurduktan sonra emekli olmasıyla erken emeklilik yardımından yararlanması söz konusudur. Ekonomik açıdan arazinin tarımsal amaçlı kullanımının tatmin edici sonuç vermemesi halinde emeklilik yardımı verilmesi tarım arazilerinin tarım dışı amaçlarla kullanıma açılmasına hizmet edebilir. Tarımdan koparılan araziye devralan tarım dışı işlerde çalışan alıcı kimse araziye ormancılık veya doğal koruma bölgesi oluşturulması gibi tarım dışı amaçlarla öyle değerlendirmelidir ki, çevrenin ve kırsal yaşam ortamının kalitesi korunsun veya iyileştirilsin.

*** Tarım ürünlerinin işleme ve pazarlama koşullarının iyileştirilmesi**

Konseyin 20 Mayıs 1997 tarih ve 951/97 sayılı tarım ürünlerinin işleme ve pazarlama koşullarının iyileştirilmesine dair tüzüğün yerine geçen 1257/99 sayılı tüzük tarım ürünlerinin işleme ve pazarlamasında rasyonelliğin artırılması açısından yatırım yardımları verilmesinin yanı sıra çevre korumasını da öngörmektedir.

*** Kırsal bölgelerin uyum ve gelişimini teşvik**

1257/99 sayılı yönetmelik (md.. 33), çiftçiye ek gelir kaynağı yaratabilmek için tarım işletmelerindeki faaliyet alanlarının çeşitlendirilmesini sağlamaya yönelik olarak tarımsal faaliyetlerin şeklinin değişmesi ve kırsal alanda diğer istihdam alanlarının yaratılmasını amaçlayan bir yardım düzenlemesi getirmiştir. Bu bağlamda tarım ve ormancılıkla, peyzaj muhafaza ve hayvanların korunması ile ilgili olarak çevre koruma önlemleri teşvik edilebilir.

*** Üye devletlere ek yardımlar**

Tarımsal işletmelerde yatırımlara yönelik yardımlar 1257/99 sayılı tüzükte belirtilen teşvike uygun yatırım hacmi oranını aşamaz; ama bu yasak, diğerlerinin yanında çevrenin korunması ve iyileştirilmesine yönelik yatırımlar için geçerli değildir. Avantajsız bölgelerde çiftçilere uğradıkları doğal zararların telafisi için yahut da çevre dostu işletmecilik yapma yükümlülüğü altına girmiş çiftçilere yönelik üye ülke yardımlarının 1257/99 sayılı tüzükteki belirli icaplara uyumu zorunludur (1257/99 sayılı tüzüğün 51. md.si).

*** Çevre korunması ve ortak piyasa düzenleri**

1992 yılı OTP reformundan beri, mütevazı bir şekilde de olsa, çevre koruma ile ilgili bazı konular ortak piyasa düzenlerinde yer almaya başlamıştır. Bu durum sığır eti (805/68 sayılı yönetmelik), koyun ve keçi eti (3013/89 sayılı yönetmelik) ortak piyasa düzenlemelerinde görülmektedir.

OTP reformu çerçevesinde sığır etinde müdahale fiyatlarının düşürülmesi ve müdahale koşullarının değiştirilmesini telafi için erkek sığır ve yavrulmuş ineklere farklı prim sistemleri getirilmiştir. Sığır yetiştiriciliğinde entansifleşmeye karşı bir etki yapması için, hayvanlara ödenen primler, verilmesi bir işletmedeki maksimum hayvan varlığı yoğunluğuna bağlı olacak şekilde sınırlandırılmıştır. Yavrulmuş inek primleri ve erkek sığırlar için özel primler takvim yılı ve işletmedeki yem bitkileri ekim alanının her bir hektarı

başına 2 büyükbaş hayvan birimi (BHB) hayvan yoğunluğu faktörü ile sınırlandırılmıştır². 15 BHB nin altında hayvana sahip küçük üretici için bu hayvan primi sınırlaması geçerli değildir. Eğer yem bitkisi ekim alanının beher ha. genişliği başına düşen hayvan yoğunluğu 1.4 BHB den az ise, o zaman da ilave olarak bir ekstansifleşme primi ödenir. Ekstansifleşme primi ödenen özel prim veya emziren inek primi başına 100 EURO tutarındadır. Ama AB üye devletleri 2000 ve 2001 takvim yılları için ha. başına 1.4 BHB hayvan yoğunluğu hesabıyla 100 EURO ekstansifleşme primi ödemek yerine, ha. başına 1.6 BHB hayvan yoğunluğu için 66 EURO tutarında ekstansifleşme primi ve ha. başına 1.6-2 BHB yoğunluk için 33 EURO ekstansifleşme primi ödeme konusunda bir tercih yapabilir. Ama ekstansifleşme primi 2002 takvim yılından itibaren düşürülecek ve ha. başına 1.4 BHB den az hayvan varlığı yoğunluğu için 80 EURO, ha. başına 1.4--1.8 BHB için 40 EURO'ya indirilecektir (1254/99 sayılı tüzüğün 13. md.).

Koyun ve keçi eti piyasa düzenlemesi, bunların da ötesinde üye ülkelere, prime konu koyun ve keçi yetiştiriciliğinin yapıldığı arazi açısından uygun çevre koruma önlemleri getirme ve bu önlemleri -primlerin azaltılması veya kaldırılması gibi- yaptırımlarla garanti etme yetkisini vermektedir.

* Ortak tarım politikası çerçevesindeki doğrudan ödemelerde ekolojik hususlar

Gündem 2000 in gerçekleştirilmesinde Konseyin OTP çerçevesinde doğrudan ödemeler için Topluluk kurallarının saptanması hakkında 17 Mayıs 1999 tarih ve 1259/1999/EG sayılı tüzüğü çıkarılmıştır. 1259/99 sayılı tüzük iki açıdan ekolojik konulara eğilmektedir. Üye devletler doğrudan ödemelere konu tarım alanları ve tarımsal üretim açısından uygun çevresel önlemler almak ve bu yolla OTPnin ekolojik yönünü güçlendirmek zorundadırlar. Diğer taraftan da belirli öngörüler çerçevesinde çiftçiye verilen doğrudan ödemeleri kısabilirler; böylece elde kalan para miktarı, diğerlerinin yanı sıra tarımsal çevre önlemleri için ek sübvansiyon verilmesinde kullanılabilir. 1259/99 sayılı tüzüğün 3. md. sine göre üye devletler olası ekolojik etkiler açısından uygun görülen çevre önlemlerini alırlar. Bu önlemler üç şekilde ele alınır: (a) Çiftçilerin çevre koruma yükümlülüklerine yardım, (b) genel çevre yükümlülükleri, (c) doğrudan ödemelerin koşulu olarak özel çevre yükümlülükleri. Çevre yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi halinde üye devletler yaptırımlara başvurabilir. Bu yaptırımlar doğrudan ödemelerin azaltılması, hatta tamamen kaldırılması şeklinde olabilir.

* Organik tarım

Topluluk hukuku ekolojik tarımın teşviki için hukuki düzenlemeler getirmiştir. Teşvik ekolojik tarım yöntemleri ile üretilen bitkisel ürünlerin marka ve reklamlarında korumaya gitmekten ibarettir. Bunun hukuki dayanağı ekolojik tarım ve tarımsal ürün ve gıda maddelerinin buna uygun olarak tanımlanması hakkındaki 24 Haziran 1994 tarih ve 2092/91 sayılı Konsey tüzüğüdür³. Bununla tarım ürünlerine yeni piyasalar bulunması gibi tarım politikası amaçları, daha az entansif toprak kullanımı yoluyla çevrenin korunmasına katkıda bulunmak gibi çevre politikası amaçları, üreticiler arasında daha fazla rekabet sağlama açısından rekabet politikası amaçları ve nihayet tüketicilerin korunması amaçları gibi çeşitli amaçlar izlenmektedir. 2092/91 sayılı tüzük şimdiye kadar hayvansal ürünler için değil, yalnız bitkisel ürünler için geçerli olmuştur (Eraktan ve Olhan 1996) . 1999 Haziran ayında Tarım Bakanları ekolojik hayvansal üretimin hukuki çerçevesi konusunda görüş birliğine varmışlardır⁴;

² Konseyin sığır eti ortak piyasa düzenlemesi konulu 17.5.1999 tarih ve 1254/ 99/AB sayılı tüzüğü (26.6.1999 tarih ve L 160/21 sayılı Resmi Gazete).

³ 2092/91 sayılı tüzük Konseyin 22 Temmuz 1995 tarih ve 1935/95 sayılı ekolojik/biyolojik tarım ve tarımsal ürünler ve gıda maddelerinin buna uygun olarak işaretlenmesi hakkındaki tüzüğü ile değiştirilmiştir (5.8.1995 tarih ve 186/1 sayılı Resmi Gazete).

⁴ Bakınız: Eko- Verordnung auf die Tierproduktion ausgeweitet. in: Agra-Europe Nr. 25/99 ,21 Juni 1999. III. Europa-Nachrichten, s.8 vd.

böylece yakın zamanda uygun bir AB tüzüğünün yürürlüğe girmesi gündeme gelmektedir. Ekolojik hayvansal üretim için çıkacak tüzük esas olarak gen tekniği ile değiştirilmiş organizmaların yasaklanması, arazi genişliği ile ilişkilendirilmiş hayvancılık faaliyeti, antibiyotik ve verim artırıcı katkıları olmaksızın ekolojik olarak yönlendirilmiş yemleme, doğal bağışıklık gücünün kuvvetlendirilmesiyle hayvan sağlığının korunması ve muntazam denetimlerle mümkün olan en yüksek tüketici güvenliğini sağlamayı öngörmektedir. Özellikle “ekolojik hayvancılıktan elde edilmiş” ürünler tanımlamasının kullanımının bu tür hayvancılık yapılmasına bağlı kılındığı hayvanların korunması konusuna da dikkat edilecektir.

3. TÜRKİYE’DE TARIMDAN KAYNAKLANAN ÇEVRE SORUNLARI AÇISINDAN ÇEVRE HUKUKUNUN İRDELENMESİ

1970li yılların başında artan çevre kirliliği karşısında çevrenin korunması konusunda dünya kamuoyu bilinçlenmeğe başlamıştır. 1972 yılındaki Stockholm Konferansında doğal kaynak kullanımı ve ekonomik büyümenin çevreye etkilerinin uluslararası boyutta tartışılması ile çevre ve doğal kaynak kullanımı kavramları dünya gündemine oturmuştur. Bu şekliyle yeni bir hukuk dalı olan çevre hukukunun müdahale kapsamı dünyada ve Türkiye’de zaman içinde genişlemiştir. Yasa koyucular çevre politikası amaçlarını gerçekleştirmek için farklı araçlardan yararlanmışlardır. Bir yandan yasalara uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımları gösteren yasaklar getirilmiştir.

Türkiye’de çevre sorunları konusunu ele alan bazı yasaların 1970li yıllardan çok daha önceleri çıkartıldığı görülmektedir. 1924 yılında çıkartılan 442 sayılı Köy Kanununda çevre korunmasıyla ilgili kurallar bulunmaktadır. Yasanın 13. maddesinde köylünün köyünü temiz tutmak için yapmak zorunda olduğu işler sıralanmaktadır. 1926 tarihli Medeni Kanun’da da kimi çevre sorunlarına değinildiği görülmektedir. Sulardaki kirliliğe ilişkin kimi kurallara ilk kez 1971 yılında çıkarılan Su Ürünleri Kanunu’nda yer verilmiştir. Kirliliğin tıpkı havada ve karada olduğu gibi denizlerde, sularda da dev boyutlara ulaşması ve deniz ürünlerini yok edici biçimde avcılık yapılması karşısında bu yasada belirli önlemlerin alındığı görülmektedir. Yasanın 20. maddesinde yer alan "sulara zararlı madde dökülmesi yasağı" kirlilikle doğrudan doğruya ilgilidir. Ayrıca tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ilk kez 1973 yılında çıkarılan 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 212. maddesinde birtakım düzenlemelere bağlanmıştır (Aksoy 1984). Bu maddede tarım topraklarının tarım dışı amaçlar için kullanılması Reform Bölgesi içinde ve dışında olmak üzere iki ayrı açıdan ele alınmış ve arazi genişliklerine göre belirli bir izin sistemi getirilmiştir. Maddede bir düzenleme, bir planlama öngörülmemekle beraber, önceden izin yoluyla bir denetim sistemi konulmuştur. Ancak 1975 yılında 1918 sayılı Yasayla 212. maddeye eklenen fıkralarla bu denetimin etkinliği ortadan kalkmıştır. Çünkü Yasa, belirli koşullarda tarım topraklarını kullanma yetkisini İmar ve İskan Bakanlığı’na devretmiş, verimli tarım topraklarının tasdikli imar planı içerisine alınarak tarım dışı amaçlarla kullanılma olanağı yaratılmıştır. Toprak ve Tarım Reformu Kanunu’nun iptalinden sonra çıkartılan 1984 tarih ve 3083 sayılı “Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu” tarım topraklarının tarım dışı amaçlarla kullanılmasını düzenleyen yeni bir kural getirmektedir. Buna göre uygulama alanlarında bulunan tarım toprakları, zorunlu nedenler olmadıkça tarım dışı amaçlarla kullanılamaz; ancak zorunlu durumlarda, uygulama alanlarındaki toprak ilgililerin başvurusu üzerine uygulayıcı kuruluşun iznine bağlı olarak tarım dışı amaçlarda kullanılabilir (md 19). Bu madde sadece yasanın uygulanacağı sulama alanlarını kapsamaktadır. Bu alanların dışında, yani tüm ülkede tarım topraklarının amaç dışı kullanımında yasal bir boşluk vardır. İşte bu boşluğu doldurmak ve ülke genelinde

tarım topraklarının korunmasını sağlamak için 1989 yılında "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik yürürlüğe konmuştur. Bu konudaki ilk özel düzenlemeyi getiren Yönetmelikte tarım toprakları sınıflandırılarak, bunların tarım dışı amaçlar için kullanılması, belirli alanlar dışında, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün iznine bağlanmıştır.

Türkiye’de “çevre konusunda haklar” a ilk kez değinen 1982 Anayasasıdır. Anayasanın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına değinilmekte, çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğu hükme bağlanmaktadır. Burada çevre korunmasının sadece devlet tarafından gerçekleştirilemeyeceği ve bu görevin yurttaşlarca da desteklenmesi gereği vurgulanmış olmaktadır.

Gene toprak mülkiyetiyle ilgili 44. maddede; devletin topraklarının verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek ve erozyonla kaybedilmesini önlemek amacıyla gerekli önlemleri alması öngörülmekte, 45. maddede devlete, tarım toprakları ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek görevi verilmektedir. Böylece Anayasa, Türk tarımının erozyon ve tarım topraklarının amaç dışı kullanımı gibi çevre konularındaki iki büyük sorununa parmak basmaktadır.

1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Yasası ve buna ilişkin yönetmelikler tarımsal alandaki çevre sorunlarının çözümünde temel mevzuattır. Çevre Kanunu’nun 1. Maddesine göre Kanunun amacı, “bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda toprağın ve doğal kaynakların en uygun biçimde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarımsal zenginliklerinin korunarak bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuksal ve teknik esaslara göre düzenlemek”tir. Yasada tarım- çevre ilişkilerini düzenleyici hususlar yer almamaktadır.

Bu yasaların dışında tarımı da ilgilendiren ve çevre konusunda düzenlemeler getiren 1937 tarih ve 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 1960 tarih ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun, 1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983 tarih ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 1995 tarih ve 4122 sayılı “Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu sayılabilir.

Türkiye’de ayrıca bazı yönetmelik, tebliğ ve kararlar tarımsal çevre hukukunun kapsamında yer almaktadır. Tarım ilaçlarının ruhsatlandırılması ile ilgili 1995 tarihli "Zirai Mücadelede Kullanılan Pestisid ve Benzeri Maddelerin Ruhsatlandırma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ruhsatlandırmaya ilişkindir. Yönetmeliğe göre bir tarım ilacının ruhsat alabilmesi için gerekli olan deneme ve analizler, ithalatçı firma tarafından yapılabilmektedir. Bu deneme ve analizlerin yapılması ithalatçı firmanın inisiyatifine bırakılmıştır. Gene, kimi üreticilerin bilinçsiz ve denetimsiz pestisid kullanımını önlemek için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1990 yılında 91/12 no.lu tebliği yayınlarak "Zirai Mücadele İlaçları Uygulamalarında Son İlaçlama ile Hasat Arasında Geçmesi Gerekli Asgari Süreler”i belirlemiştir. Bu tebliğ ile tarım ilaçları ve bitki gelişimini düzenleyici maddelerin kalıntı limitleri de açıklanmıştır.

Ayrıca 1982 yılında “Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği”, 1986 yılında “Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği”, 1988 yılında “Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği”, 1990 yılında “Kıyı Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik”, 1991 yılında “Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği”, 1994 tarihli “Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik”, 1997 yılında “Çevresel Etki

Değerlendirmesi Yönetmeliği”, 1998 de “Mera Yönetmeliği” çıkartılmıştır. 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun ilgili maddeleri uyarınca hava kalitesinin korunması için (1986) bir yönerge yayınlanmıştır. 1988 tarihli Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği’ne ilişkin olarak suda tehlikeli ve zararlı maddelerin tanıtılması, sınıflandırılması, bu maddeler ve bu maddeleri ihtiva eden atık sularla ilgili beyan esaslarını ve ilkeleri içeren bir tebliğ (1989) çıkmıştır. Bazı alanların özel çevre koruma bölgesi olarak tespitine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararları bulunmaktadır (1988, 1989,1990). Bunun da dışında 1991 de “Çevre Kirliliğine Yol açan İşletmelerin Faaliyet Kolları İtibariyle Gruplandırılması Hakkında Karar” önemli bir adımdır. Tarıma girdi sağlayan fabrikalar dışında küçük ve büyükbaş hayvan besiciliği ile kümes hayvanları besiciliği yapılan yerler ve et, su ürünleri, süt, meyve, sebze ve unlu ürünler işleme yerleri burada belirtilmektedir.

Türkiye’de Çevre Yasasının doğanın korunmasıyla ilgili genel kuralları (md.3) bir yana bırakılırsa, AB ve Almanya’dakimevzuattan farklı olarak tarımsal üretimin kirlitici niteliğini önleyecek özel yasalara pek rastlanmamaktadır. Tarımsal uğraşının çevreyi koruyucu mevzuata konu olması kimyasal gübre ve tarım ilacı kullanımı açısından ele alınabilir. Türkiye’ de gübre ile ilgili yasal düzenlemeler sadece fiyat ayarlamalarının ve destekleme miktarlarının belirlendiği Bakanlar Kurulu Kararnamelerinden oluşmaktadır. Tarım ilaçları konusunda ise gübrenin tersine ayrıntılı bir mevzuatın olduğu görölmektedir. Yetersiz de olsa tarım ilacı kullanımının çevreye olumsuz etkileri önlenmeye çalışılmaktadır.

KAYNAKLAR

Agenda 2000. Eine staerkere und erweiterte Union. Luxemburg 1997 (Bulletin der Europaeischen Union. Beilage 5/97).

Aksoy, Suat, Tarım Hukuku, Ankara Üniversitesi Ziraat fakültesi Yayınları:907, Ders Kitabı:254, Ankara 1984.

Eko- Verordnung auf die Tierproduktion ausgeweitet. in: Agra-Europe Nr. 25/99 ,21 Juni 1999. III. Europa-Nachrichten.

Eraktan, Gülcan/ *Olhan*, Emine, Tarımda Çevre Politikaları Çerçevesinde Organik Tarım Uygulamaları, Tarım-Çevre İlişkileri Sepozyumu, Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Yayınları, Mersin 1996, s. 150-159.

Götz, Volkmar, Umweltschutz sowie Land-und Forstwirtschaft. in: Rengeling (Hrsg.), Handbuch zum europaeischen und deutschen Umweltrecht. Köln 1998, Cilt II, Paragraf 85, s. 1247-1274.

Kloepfer, Michael, Umweltrecht. 2. Baskı, München 1998.

17. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 6-8 Eylül 2000 Tekirdağ

EK

DÜZENLEYİCİ HUKUK

<u>Gübreleme</u>	<u>AB</u>	<u>Almanya</u>	<u>Türkiye</u>
	-AET Gübresi tanım ve sınırlandırma (1975) -Gübrelerin çevreye zararsız bitkinin ihtiyacına göre verilmesi (1989) -Gübrelemede zaman, miktar kısıtlamaları (1991) -Aritma tesisi çamuru kullanım esasları (1986)	-Gübre yasası (1977) -Aritma tesisi çamuru tüzüğü (1972, 1986) -Atık çamur Tazminat Tüzüğü (1998) -Atık değerlendirme ve Çöp Yasası (1994) -Biyolojik Çöp Tüzüğü (1998)	-Gübre ile ilgili düzenlemeler destekleme miktar ve oranlarının belirlendiği Bakanlar Kurulu Kararları ile sınırlıdır. Her bölgede saptanan miktarların üstünde gübre tüketimi için sübvansiyon ödenmeyerek, bir şekilde tüketimin yönlendirilmesine çalışılmaktadır.
<u>Bitki Koruma</u>			
	-Bitki Koruma ilaçlarının ruhsatlandırma ve piyasaya sürülme koşulları (1978, 1991)	-Bitki Koruma Yasası (1998) -Bitki Koruma Vukuf Tüzüğü (1987)	-Zirai Mücadele Zirai Karantina Kanunu (1957) -Zirai Mücadele İlaçlarının Perakende satılması hakkında yönetmelik (1993) -Zirai Mücadele İlaçları Etiket Yönetmeliği (1983) -Zirai Mücadele İlaçlarının Toksikolojik sınıflandırmasına ait Yönerge (1984) -“Zirai Mücadele İlaçları Uygulamalarında son ilaçlama ile hasat arasında geçmesi gerekli asgari süreler” Teblig (1990)
<u>Suların Korunması</u>			
	-İçme suyundaki zararlı maddelerin ölçülmesi ve su koruma bölgelerinin belirlenmesi (1980)	-Su Kullanım Yasası (1996)	-Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği (1988) -Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Suda Tehlikeli ve Zararlı Maddeler Tebliği (1989) -Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği (1989) -Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Numune Alma ve Analiz Metotları Tebliği (1991) -Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği (1991) -Çevre Kirliliğine Yol Açan İşletmelerin Faaliyet Kolları İtibariyle Gruplandırılması Hakkında (1991) -Yeraltı Suları Hakkında Kanun (1960) -Su Ürünleri Kanunu (1971) -Yeraltı Suları Tüzüğü (1961) -Su Ürünleri Tüzüğü (1973)

17. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 6-8 Eylül 2000 Tekirdağ

<u>Doğanın Korunması</u>			
	-Kuşların Korunması (1979) -Flora, Fauna ve Habitatın Korunması ve Avrupa Ekolojik Ağı.Geliş (1992)	-Federal Doğayı Koruma Yasası (1976, 1998)	-Kara Avcılığı Kanunu (1937) -Su Ürünleri Kanunu (1971) -Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983) -Milli Parklar Kanunu (1983) -Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu (1995) -Mera Kanunu (1998) -Çevre Kanunu (1983)
<u>Emisyona Karşı Koruma</u>			
	-Yoğun hayvancılık faaliyetlerinde izin alma ve faaliyetleri sınırlama (1996)	-Emisyondan Korunma Federal Yasası (1990)	-Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği (1986)
<u>Tarımsal Yapıyı İyileştirme</u>			
		-Arazi hareketliliği Yasası (1961) -Arazi Toplulaştırma Yasası (1953)	-Toprak ve Tarım Reforma Kanunu (1973) -Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu (1984) -Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik (1989) -Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik (1998)

TEŞVİK HUKUKU

AB	ALMANYA
Kırsal Alanların Geliştirilmesi	
<ul style="list-style-type: none">☐ FEOGA'dan Çevre Korunmaması ile bağlantılı olarak Kırsal Alanların Geliştirilmesine Katkı (1999)☐ -Ekstansifleşme ve set-aside yardımları (1988)☐ -Avantajsız Bölgelerde telafi edici ödemeler (1975,1997,1999)☐ İşletmelerde yapılacak yatırımlar, genç çiftçilerin tarımsal faaliyetlere başlaması, mesleki eğitime yönelik yardımlar (1997,1999)☐ Erken Emeklilikle ilgili (1992, 1999)☐ Tarım Ürünlerinin İşlenme ve Pazarlama Koşullarının iyileştirilmesi (1997, 1999)☐ Kırsal bölgelerde iş olanaklarını çeşitlendirmek (1999)☐ Kırsal alanların kalkındırılmasına yönelik yardım (1999)	<ul style="list-style-type: none">☐ Topluluk görevi olarak getirilen çevre, tarımsal yapı ve kıyı korunması☐ Tarımsal yapının iyileştirilmesi ve kıyı koruma yasası (1969)☐ Eyaletlerin mevcut bitki kültürlerine dayalı peyzajı koruma programları☐ Sözleşmeye dayalı doğa ve su koruması programları☐ Organik tarım
Ortak Piyasa Düzenleri	
<ul style="list-style-type: none">■ Sığır (1992), koyun, keçi eti piyasa düzenlemeleri (1989)■ OTP reformu çerçevesinde getirilen önlemlerle gelir kaybına uğrayan çiftçiler ve set-aside için verilen yardımların çevre koruma ve iyileştirilmesine bağlanması (1992)☐ OTP çerçevesindeki doğrudan ödemelerde ekolojik hususlara özen gösterilmesinin sağlanması ve üye devletler bunun için gerekirse yardımları kısılabilmesi (1999)Ekolojik tarım koşullarının belirlenmesi (1991)	